

Asia: VN/1001/2020

Hallituksen esitysluonnos laajakaistarakentamisen tuesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

NAPAPIIRIN ENERGIA JA VESI OY LAUSUU LAAJAKAISTALAIN MUUTOKSESTA

Liikenne- ja viestintäministeriö valmistelee hallituksen esitystä laajakaistarakentamisen tuesta. Napapiirin Energia ja vesi Oy tukee Rovaniemen kaupungin lausuntoa, ja pitää kyseisessä lausunnossa esille nostettuja näkökulmia merkittävinä. Napapiirin Energia ja vesi Oy haluaa täydentää Rovaniemen kaupungin lausunnossa esille nostettuja asioita vielä muun muassa yhteisrakentamista aktiivisesti toteuttavan energia-vesiyhtiön näkökulmilla.

Digitalisaatio on monelta osin edennyt jo pitkälle, ja on jo nähtävissä digitalisaation tuomia asioita, mahdollisuuksia ja ilmiöitä. Ikävä kyllä yksi asia on ollut polarisoituminen, joka näkyy kasvukeskusten ja hajaseutualueiden välillä. Yksi merkittävä syy polarisoitumiselle on ollut vahvojen tietoliikenneyhteyksien saatavuus. Yhteiskunta on kehittynyt (ja kehittyä edelleen) siihen suuntaan, että vahvat tietoliikenneyhteydet ovat välttämätön asia jokaiselle suomalaiselle. Vahvat tietoliikenneyhteydet toimivat mahdollisuutena osallistua demokraattiseen ja avoimen yhteiskunnan toimintaan, myös kasvukeskusten ulkopuolella.

Hajaseutualueilla monet peruspalvelut ovat etääntyneet fyysisesti ihmisten ulottuvilta, jolloin digitaalisten palveluiden merkitys korostuu. Etääntyminen on korostunut Lapissa, jossa on pitkät välimatkat ja niin sanottuja kasvukeskuksia on verrattain vähän. On osoitettu (Kuntaliiton selvitys 2020, Maaseudun valokuituinvestoinnit), että Suomessa hajaseutualueille, joissa on valokuituverkkoa rakennettu, sisään muutto on vahvempaa kuin rakentamattomille alueille. Toisaalta näillä alueilla myös pois muutto on ollut pienempää.

Yhteiskunnan muuttuessa usean hajaseudun elinkeinoelämän menestymiskeinot ovat kaventuneet. Vahvat tietoliikenneyhteydet mahdollistavat myös elinkeinoelämälle yhteiskunnan kehittämisessä kiinni pysymisen. Lapissa usealla hajaseutualueella olisi mahdollisuuksia kehittää elinkeinoelämää digitaalisiin palveluihin nojaten, mutta riittämättömät tietoliikenneyhteydet toimivat täysin esteenä.

Lapissa (myös Rovaniemellä) merkittävä osa kansalaisista asuu hajaseutualueilla. Näille alueille valokuituverkon rakentaminen on haastavaa harvan liityntätiheyden vuoksi. Valokuituverkon rakentamiskustannukset per liittyjä nousevat pitkien välimatkojen vuoksi niin korkealle, ettei toiminta ole liiketaloudellisesti kannattavaa. Näilläkin alueilla vahvojen tietoliikenneyhteyksien saatavuus on kuitenkin jo nyt muodostunut ongelmaksi muun muassa yhteiskunnan digitaalisesti tuotettujen palvelujen hyödyntämisen ja tuottamisen kannalta.

On ilmeistä, että digitalisaatio on kehittänyt etätöiden ja muun muassa alueilla liikkuvien ihmisten sujuvaa digitaalisten alustojen hyödyntämistä. Lapin maakunnassa korostuvat matkailuelinkeino, pitkien etäisyyksien hallinta sekä vapaa-ajan ja arjen asumisen yhdistäminen. Kevään 2020 COVID-19-kriisitilanne on voimistanut näiden trendien merkitystä.

Napapiirin Energia ja vesi -konserni toimii laajasti Lapin maakunnan alueella erinäisten yhteiskunnalle kriittisten infraomaisuuden saralla. Napapiirin Energia ja vesi -konserni on jo pitkään luonut maakunnallisia yhteistyömalleja näiden infraomaisuuksien ympärille. Harvaa asutussa Lapin maakunnassa tiivis yhteistyö ja sitä kautta tehostuva toiminta on elinvoimaisuuden yksi merkittävä mahdollistaja. Alueellisen yhteistyön kautta yhteisen osaamisen kehittäminen ja digitalisaatiokehitys olisivat muun muassa alueen kuntien palveluiden kehittämisen kannalta elintärkeitä. Kunnilla kuitenkin on erittäin niukat kehittämisinvestointimahdollisuudet esimerkiksi tietoliikenneverkkoihin.

Laajakaistalain myötä on merkityksellistä arvioida eri olosuhteissa toimivien tasavertainen kohtelu. Laajakaistalaista on mahdollista muotoilla sellainen, joka yhdistää pitkien etäisyyksien Lapin maakunnan tiiviimmäksi osaksi kehittyvää ja digitalisoituvaa yhteiskuntaa ja elinkeinoelämää. Tämän lain myötä voidaan turvata, että myös hajaseuduilla asuvat voivat osallistua yhteiskunnan demokraattisen ja avoimen yhteiskunnan toimintaan.

Kuntien taloudellisen osallistumisen edellyttäminen hankkeisiin tuo hankevalmisteluun suuria epävarmuuksia ja hitauksia kuntasektorin päätöksentekoprosessien myötä, eikä kuntien osallistuminen hankkeisiin tuo käytännössä hankkeiden toteuttamisen kannalta lisäarvoa. Niillä pienillä kunnilla, joilla eniten on tarvetta laajakaistaverkoille, sekä niihin liittyville tuille, eivät omaa taloudellisia tai henkilöresursseja tuettujen hankkeiden mahdollistamiseen. Tämä luo voimakasta eriarvoisuutta kuntien asemiin, ja saattaa pienten kuntien asukkaat heikkoon asemaan.

Napapiirin Energia ja vesi -konsernissa on luotu Lapin maakunnan kattavaa tietoliikennereingasta, joka toisi kattavat tietoliikenneyhteydet joka puolelle maakuntaa. Tässä työssä on ollut aktiivisesti

mukana alueiden eri toimijoita, joka on osoitus alueellisesta yhteistyöstä ja yhteisestä halusta varmistaa Lapin maakunnan pysyminen digitalisaatiokehityksen mukana. Vaikka tätä työtä tehdään yhteistyössä (esim. yhteisrakentaminen), niin toimintaa ei millään tavoin kyetä saamaan niin tehokkaaksi, että sen myötä tietoliikenneverkon riittävä saatavuus, riittävällä aikataululla alueen toimijoille ja kuntalaisille mahdollistuisi.

Lapin alueella on osoitettu (kansainvälisestikin tunnustettua) yli kuntarajojen tapahtuvaa yhteistyötä ja tahtoa pienten kylien tietoliikenneverkkojen rakentumiseksi. Tämä on merkittävä osoitus siitä, kuinka tärkeästä asiasta on kyse Lapin kylien elinvoimaisuudessa. Napapiirin Energia ja Vesi Oy:n yksi huolenaihe on kuitenkin pienten kyläverkkojen kyky pysyä markkinaehtoisena.

Teleoperaattoritoiminnassa kyse on volyymistä, ja liian pienten verkkojen operointi ei teleoperaattoritoimintoimijoille ole kustannustehokasta. Verkkoalueet tulisi saada riittävän suuriksi, jotta niiden kilpailukyky markkinaehtoisessa hinnoittelussa pysyisi tulevaisuudessakin kiinnostavina teleoperaattoritoiminnalle. Napapiirin Energia ja vesi toimii valokuituverkon rakentamisen lisäksi myös teleoperaattorina ja on luonut mallin, jolla saadaan teleoperaattoritoiminta kustannustehokkaaksi Lapin maakunnassa yli kuntarajojen käsittävän yhteistyön myötä.

Pyydämme huomioitavan lain muotoilussa seuraavia näkökulmia:

- tavoitteet ja periaatteet on tuotu hyvin esille, mutta viisi miljoona euroa lain toteuttamiseen ei ole riittävä taso (kun sitä vertaa merkityksellisyyteen Lapin elinvoimaisuudessa). Kyseinen summa tarkoittaa käytännössä joidenkin satojen, enintään tuhannen kilometrin verran valokuituverkon rakentamisen kustannuksia. Tuen suuruuden tulisi olla koko valtakunnan osalta vähintään kymmenkertainen vuositasolla, ja usean vuoden ajan.
- perustuen kuntatalouden heikentyneeseen tilanteeseen, sekä kuntien rajallisiin henkilöresursseihin, hanketukien edellytyksistä tulisi poistaa velvoite kuntarahoituksesta kokonaan. Esimerkiksi Lapin energiayhtiöt yksin tai yhteistyössä käynnistää laajakaistatuen mahdollistamia hankkeita, mutta alueen kuntien heikot edellytykset taloudelliseen omavastuusuuteen voivat estää hankkeiden etenemisen.
- laajakaistatuen mukaisten hankkeiden toteutusajan tulee olla riittävän pitkä. Hankkeiden kehittäminen ja suunnittelu esimerkiksi sähköverkon rakentamisen yhteishankintana, edellyttää mittavaa suunnittelua ja yhteistyön koordinoitua. Tukien hakemisen ja käytön aikataulun pitää tunnistaa hankkeiden toteuttamisen aikaviiveet. Riittävän aikajänteen tulee olla vähintään kaksi vuotta.
- aiemmista laajakaistatuista pitää ottaa opiksi hankealueiden kokoluokan sekä hankkeiden sisältämän byrokratian osalta. Hankealueiden tulee olla riittävän suuria, ja hankkeiden koordinaatiotehtävä tulee antaa maakuntaliitoille. Riittävän suuret hankealueet antavat toimintavapautta ja ketteryyttä, sekä pienentävät byrokratian määrää. Maakuntaliitoilla on erinomainen paikallistuntemus, sekä ylimaakunnalliset yhteistyösuhteet. Tämä mahdollistaa maakunnan sisällä toteutettavien laajakaistahankkeiden tehokasta toteuttamista, sekä ylimaakunnallista yhteistyötä.

Rovaniemellä, 12.06.2020

Kristian Gullsten

toimitusjohtaja

Napapiirin Energia ja Vesi Oy

Gullsten Kristian
Napapiirin Energia ja Vesi Oy

Vaara Hannu
Napapiirin Energia ja Vesi Oy